

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۸/۰۷/۲۰
تاریخ بررسی مقاله: ۱۳۸۸/۰۸/۱۶
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۹/۰۲/۲۴

مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز
پاییز و زمستان ۱۳۸۹، دوره ۱ ششم، سال ۱۷-۲
شماره‌های ۳ و ۴، صص: ۱۷۰-۱۴۳

مقایسه مزیت نسبی آموزش عالی و ارزش افزوده‌ی اقتصادی در استان کردستان

ابراهیم صالحی عمران*

احمد جعفری صمیمی**

جمال نیلی***

چکیده

هدف مقاله‌ی حاضر بررسی مزیت نسبی رشته‌های تحصیلی آموزش عالی دولتی استان کردستان در مقاطع کاردانی و کارشناسی در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ در دانشگاه کردستان و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای دختران و پسران سنندج به عنوان مهمترین مراکز آموزش عالی دولتی استان و مقایسه‌ی آن با مزیت‌های اقتصادی این منطقه می‌باشد. نتایج محاسبه‌ی مزیت نسبی که با استفاده از روش مزیت نسبی آشکار شده بالا‌سا صورت گرفته نشان می‌دهد که استان کردستان از مجموع ۱۵ بخش و ۷۲ فعالیت اقتصادی در ۸ بخش و ۳۷ فعالیت دارای مزیت نسبی بوده، اما در آموزش عالی به علت محدودیت در رشته‌های تحصیلی با وجود اینکه اکثریت رشته‌ها دارای مزیت نسبی بوده‌اند اما هماهنگی زیادی با مزیت بخش‌های اقتصادی ندارند. همچنین از نظر اولویت در مزیت نسبی رشته‌ها و میزان هماهنگی با بخش‌های اقتصادی بین وضعیت دانشگاه کردستان و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای دختران و پسران سنندج نیز تفاوت وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: مزیت نسبی آشکار شده، آموزش عالی، استان کردستان، رشته‌های تحصیلی، بخش‌های اقتصادی.

edpes60@hotmail.com

* دانشیار علوم تربیتی دانشگاه مازندران (نویسنده مسئول)

** استاد گروه اقتصاد دانشگاه مازندران

jamal1314@gmail.com

*** کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه مازندران

مقدمه

افزایش تقاضای جهانی برای ورود به دانشگاه در بیست و پنج سال اول هزاره جدید ۳/۵ درصد در هر سال خواهد بود (صالحی عمران، ۱۳۸۳). این بیانگر این حقیقت است که امروزه دانش و مهارت و کاردانی مردم به طور روز افزون در اقتصاد جهانی ایفای نقش می کند (صالحی عمران، ۱۳۸۶). به عبارت دیگر مشارکت نیروی انسانی متخصص دانشگاهی در اقتصاد مبتنی بر دانش^۱ که در آن دانش ایجاد شده به کلیه ی بخش های اقتصادی انعکاس و انتقال می یابد، بیشتر و اثرگذارتر نیز هست (جعفری صمیمی، ۱۳۸۳). این در حالی است که آموزش عالی نه تنها به صورت مستقیم بلکه به صورت غیرمستقیم نیز بر رشد اقتصادی تأثیرگذار است و اثرهای جانبی تحقیق و توسعه را نیز به دنبال دارد (آدام^۲، ۲۰۰۰). از طرفی دیگر آموزش عالی نقش برجسته یی در کاهش نابرابری های اجتماعی بویژه نابرابری های ناشی از پایگاه های قومی و اقتصادی ایفا می کند (علی بیگی، ۱۳۸۵). اما با وجود اینکه آموزش عالی می تواند نقش های متعددی ایفا کند، سرمایه گذاری در این بخش با نوعی دوگانگی در ایران روبرو است. زیرا فقدان برنامه ریزی منطقه یی مناسب در دهه های گذشته، موجب افزایش اختلاف نرخ بیکاری و سهم شاغلین دارای تحصیلات عالی در بین استان های مختلف شده است که نتیجه ی آن یا تشدید بیکاری فارغ التحصیلان و یا مهاجرت آنها به شهرهای بزرگ شده است (فلیحی، ۱۳۸۱).

بنابراین بدیهی است که سیاست گذاری صحیح در امر تخصیص منابع در آموزش عالی و گسترش آموزش عالی نیز به طریق اولی نیازمند برنامه ریزی هدفمند، آگاهانه و علمی دارد که خود مستلزم آگاهی از وضعیت و نیاز بخش های اقتصادی (مزیت دار) منطقه به نیروی انسانی متخصص از یک سو و شناخت توانایی های منطقه در عرضه ی نیروی انسانی از سوی دیگر می باشد. لذا با توجه به این نیاز هدف اصلی این مقاله شناسایی مزیت نسبی آموزش عالی و مزیت نسبی ارزش افزوده یی بخش ها و رشته فعالیت های اقتصادی استان کردستان در مقاطع زمانی ۱۳۸۵-۱۳۸۲ در راستای سنجش و مقایسه با هم در استان کردستان است.

1- Knowledge - Based Economy

2- Adom

پیشینه‌ی تحقیق

به طور کلی مطالعه‌های متعدد و قابل توجهی در زمینه‌ی تحلیل وضعیت آموزش عالی کشور صورت گرفته است. اما موضوع ارزیابی و مقایسه مزیت‌های نسبی بین رشته‌های آموزش عالی و بخش‌های اقتصادی به صورت بسیار محدود و محدود بوده و برای استان کردستان چنین تحقیقی صورت نگرفته است. در زمینه‌ی استفاده از روش مزیت نسبی آشکار شده (RCA)^۱ نیز تحقیقات فراوانی در بخش‌های اقتصادی داخلی، (سادات تقوی، ۱۳۸۶، رحمانی ۱۳۸۵، عسکری، ۱۳۸۴، جعفری صمیمی ۱۳۸۳، ملکشاهیان ۱۳۸۱، ولی بیگی ۱۳۸۱) و خارجی، (زانگ و سو، ۲۰۰۰؛ یو و هوا، ۲۰۰۲ و فورسلید و ووتون^۲، ۲۰۰۳) صورت گرفته است، اما استفاده از این روش هم زمان برای بخش‌های اقتصادی و آموزش عالی فقط برای سه منطقه از کشور و آن هم به صورت محدود انجام شده است. بنابراین جهت رعایت اختصار فقط به بررسی تحقیقاتی می‌پردازیم که هم زمان به بررسی مزیت اقتصادی یک منطقه و آموزش عالی آن پرداخته باشد. طالبی و صمدی (۱۳۸۲)، "ارزیابی بین عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان در بازار کار استان اصفهان" را بررسی نموده‌اند که برای تحقق این امر با استفاده از روش مزیت نسبی آشکار آموزش عالی در بخش دولتی را در سطح رشته‌های کارشناسی دوره‌های روزانه را تعیین و با مقایسه‌ی آن با مزیت‌های بخش‌های اقتصادی استان اصفهان به این نتیجه رسیده است که در برخی موارد بین مزیت‌های نسبی آموزش عالی و فعالیت‌های اقتصادی در استان اصفهان هماهنگی قابل قبولی وجود ندارد. جعفری صمیمی (۱۳۸۳)، "تناقض بین اشتغال دانش‌آموختگان و مزیت نسبی آشکار اقتصادی وضعیت استان‌های شمالی ایران" را بررسی کرده است. در این تحقیق مشخص شده که استان‌های شمالی دارای مزیت نسبی آشکار از دیدگاه ارزش افزوده‌ای در بخش کشاورزی بوده‌اند و این در حقیقت می‌توانست به عنوان یک ابزار سیاستی جهت پذیرش دانشجو در رشته‌های وابسته به بخش کشاورزی منطقه شمال کشور باشد. اما بر خلاف انتظار، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین بیکاری دانش‌آموختگان در دانشگاه‌های این منطقه به دانش‌آموختگان رشته‌های

1- Revealed Comparative Advantage (RCA).

2- Zhong, Xu, Yue, Hua, Forslid, Wooton

وابسته به کشاورزی مربوط بوده است. مهرعلی زاده و آرمن (۱۳۸۳)، مزیت های نسبی عرضه و تقاضای دانش آموختگان رشته های کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز را بررسی نموده است. هدف مطالعه بررسی مزیت نسبی عرضه و تقاضای دانش آموختگان دولتی در مقطع کارشناسی در سال های ۱۳۷۹-۱۳۷۵ به روش مزیت نسبی آشکار شده بوده است. نتایج این تحقیق نشان داده که مزیت های نسبی دانشگاه شهید چمران اهواز در عرضه دانش آموختگان به ترتیب اولویت گروه کشاورزی و دام پزشکی، علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پایه هستند. در زمینه تقاضای بازار کار، نتایج نشان می دهد که استان خوزستان در فعالیت های معدن، ماهیگیری و کشاورزی، از مزیت نسبی برخوردار است.

سیمای عمومی استان کردستان

الف) ویژگی های جغرافیایی و جمعیتی

استان کردستان از سمت شمال به استان آذربایجان غربی و بخشی از استان زنجان، از جنوب به استان کرمانشاه، از شرق به استان همدان و قسمت دیگری از استان زنجان و از طرف غرب به کشور عراق محدود می باشد. وسعت استان کردستان معادل ۲۸۲۰۳ کیلومتر مربع بوده که این مساحت قریب به ۱/۷ درصد کل کشور است. بر اساس نتایج آمارگیری معاونت آمار سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان جمعیت استان در سال ۱۳۸۵، ۱۴۳۸۵۴۳ نفر می باشد که بر این اساس جمعیت استان طی سال های ۸۵-۱۳۷۵ سالیانه به طور متوسط ۰/۶۶ درصد رشد داشته است.

ب) وضعیت اشتغال

با توجه به اینکه آمار اشتغال و بیکاری در استان کردستان قبلاً مورد اشاره قرار گرفت، بنابراین در این بخش وضعیت اشتغال در بخش های مختلف اقتصادی مورد توجه قرار می گیرد. بر اساس اطلاعات سالنامه آماری سال ۱۳۸۴ استان کردستان در سال ۱۳۸۲ سهم شاغلین بخش کشاورزی از کل اشتغال به ۲۷/۷، بخش صنعت به ۲۴/۶ درصد و بخش خدمات به ۴۷/۷ درصد رسیده است. در سال های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ به ترتیب سهم هر کدام از گروه های کشاورزی به ۲۷/۸ و ۳۳/۳ درصد، صنعت به ۲۴/۴ و ۲۳/۷ خدمات به ۴۷/۸ و ۴۳

درصد رسیده است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کردستان، ۱۳۸۶).

ج) وضعیت آموزش عالی بخش دولتی

تعداد کل دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی دولتی استان کردستان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ برابر ۱۵۹۸۲ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۱۷۹۸۶ نفر افزایش یافته است. ارقام مذکور نشان دهنده‌ی رشد ۱۲/۵ درصدی در شاخص مذکور است. از کل دانشجویان سال ۸۵-۱۳۸۴ حدود ۵۶/۴ درصد مرد و ۴۳/۶ درصد نیز زن بوده‌اند. از کل دانشجویان سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ حدود ۶ درصد در رشته‌های پزشکی، ۵۶/۵ در رشته‌های علوم انسانی، ۱۷ درصد در رشته‌های علوم پایه، ۱۴/۸ در رشته‌های فنی مهندسی و ۵/۶ درصد نیز در رشته‌های کشاورزی و دامپزشکی مشغول به تحصیل بوده‌اند. چنانکه مشاهده می‌شود ظرفیت غالب در آموزش عالی استان مربوط به رشته‌های علوم انسانی و پس از آن رشته‌های علوم پایه است (همان منبع). تعداد کادر هیئت علمی مراکز آموزش عالی دولتی استان از ۴۸۶ نفر در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به ۶۱۸ نفر در سال ۸۵-۱۳۸۴ افزایش یافته که نشان دهنده‌ی رشد ۲۷/۲ درصدی است. تعداد پذیرفته‌شدگان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی دولتی استان کردستان در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ برابر ۴۴۵۰ نفر بوده که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به ۴۹۵۰ افزایش یافته است که مبین افزایش ۱۰/۶ درصدی است. از کل پذیرفته‌شدگان سال ۸۵-۱۳۸۴ حدود ۵۶/۱ درصد مرد و بقیه زن بوده‌اند (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کردستان، ۱۳۸۶). از کل پذیرفته‌شدگان مراکز آموزش عالی دولتی استان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ (۴۹۲۰ نفر) به ترتیب ۲۰/۹ درصد در مقطع کاردانی، ۷۷/۸ در مقطع کارشناسی، ۱/۳ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۰/۰۴ درصد نیز در مقطع دکتری حرفه‌یی پذیرش شده‌اند. همچنان که مشاهده می‌شود گرایش غالب در مراکز آموزش عالی دولتی استان مربوط به مقطع کارشناسی است.

اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق حاضر شناسایی مزیت نسبی آموزش عالی و مزیت نسبی ارزش افزوده‌یی بخش‌ها و رشته فعالیت‌های اقتصادی استان کردستان در مقاطع زمانی ۱۳۸۲-۱۳۸۵

در راستای سنجش و مقایسه با هم در استان کردستان است.

سؤالات تحقیق

الف) در طول سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ چه رشته‌های تحصیلی در مقاطع کاردانی و کارشناسی در دانشگاه کردستان و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌یی دختران و پسران سنندج دارای مزیت نسبی بوده‌اند؟

ب) در طول سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ چه بخش‌های اقتصادی در استان کردستان دارای مزیت نسبی ارزش افزوده‌ای بوده‌اند؟

ج) میزان تناسب مزیت نسبی رشته‌های تحصیلی و مزیت نسبی بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی چگونه است و این تناسب در دانشگاه کردستان با آموزشکده‌های فنی و حرفه‌یی دختران و پسران سنندج چه تفاوت‌های دارد؟

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق

پژوهشگران اقتصاد منطقه‌یی از روش‌های مختلفی برای تعیین مزیت‌های نسبی مناطق استفاده می‌کنند. برخی از مهمترین این روش‌ها عبارتند از: روش هزینه منابع داخلی (DRC)^۱، نسبت هزینه به منفعت اجتماعی (SCB)^۲، روش ضریب مکانی (LQ)^۳ و روش مزیت نسبی آشکار شده (RCA). مفهوم مزیت نسبی آشکار شده برای اولین بار توسط بالاسا^۴ (۱۹۶۵) معرفی گردید. او این شاخص را در زمینه‌ی مزیت نسبی در صادرات یک کالای معین بارها مورد استفاده قرار داده است (بالاسا، ۱۹۷۷-۱۹۷۹-۱۹۹۸). این شاخص در واقع در حوزه‌ی مربوط به تجارت بین‌الملل بوده و به شاخص تخصص تجارت و صادرات بالاسا معروف است (جعفری صمیمی، ۱۳۸۳). محبوبیت این شاخص به علت زیربنای نظری

1- Domestic Resource Cost (DRC).

2- Social Cost- Benefit (SCB).

3- Location Quotien (LQ).

4- Ballasa

محکم و محاسبه‌ی آن با استفاده از داده‌های آماری است که به طور گسترده در دسترس می‌باشند. شاخص مزیت نسبی آشکار که در تحقیق حاضر مورد استفاده قرار گرفته است بصورت زیر تعریف می‌شود.

$$RCA = \frac{\frac{AD_a^i}{GDP^i}}{\frac{AD_a^c}{GDP^c}}$$

AD_a^i : ارزش افزوده بخش یا فعالیت اقتصادی a در منطقه‌ی i

GDP^i : کل ارزش افزوده یا تولید ناخالص داخلی منطقه i

AD_a^c : ارزش افزوده بخش و فعالیت اقتصادی a در کشور c

GDP^c : کل ارزش افزوده یا تولید ناخالص داخلی کشور c

در این رابطه صورت کسر درصد سهم یک بخش مفروض در کل تولیدات منطقه و مخرج درصد سهم همان بخش در سطح کشور را منعکس می‌سازد. به عبارت بهتر این معیار به بررسی ساختار تولیدی یک بخش در منطقه در مقابل ساختار تولیدی همان بخش در کشور می‌پردازد. شاخص RCA اگر در فاصله یک تا صفر قرار گیرد، نشان دهنده‌ی عدم مزیت نسبی و اگر بزرگتر از یک باشد نمایانگر وجود مزیت نسبی آشکار شده در بخش یا فعالیت مورد نظر است. روند افزایشی این شاخص در طی زمان نشان دهنده‌ی بهبود موقعیت رقابتی یک بخش در سطح کشور و یا یک منطقه‌ی خاص در راستای ایجاد فرصت‌های مناسب و یا استفاده از فرصت‌های پیش آمده تلقی می‌شود (پیراسته و کریمی، ۱۳۸۵). اما یک نقطه ضعف شاخص مزیت نسبی آشکار شده، نامتقارن بودن این شاخص به شمار می‌رود؛ بدین معنی که نبود مزیت نسبی یک محصول در محدوده‌ی صفر تا یک نشان داده می‌شود، در حالی که وجود مزیت نسبی در محدوده یک تا بی‌نهایت بیان می‌گردد. برای رفع این مشکل شکل متقارن یا نرمال شده‌ی این شاخص توسط براسلی^۱ و همکارانش بصورت زیر ارائه شده است:

1- Brasili

$$SRCA = \frac{RCA_{ij} - 1}{RCA_{ij} + 1}$$

SRCA^۱ (شاخص مزیت نسبی متقارن) مقادیر بین -۱ تا +۱ را به خود می‌گیرد. چنانچه RCA بزرگتر از یک باشد، در این صورت SRCA بین صفر و یک خواهد بود و در حالی که RCA کوچک تر از یک باشد، SRCA یک عدد منفی بین صفر تا یک منفی خواهد بود. همچنین به دلیل دامنه محدود شاخص تعدیل شده فوق، می‌توان گفت که هر چه SRCA به عدد +۱ نزدیک‌تر شود در این صورت مزیت نسبی بیشتر می‌باشد و در عوض هر چه از صفر به سمت عدد -۱ میل کند آن گاه می‌توان نتیجه گرفت که عدم مزیت نسبی تشدید می‌شود.

کاربرد شاخص مزیت نسبی آشکار شده بالاسا در آموزش عالی

کاربرد شاخص مزیت نسبی آشکار در آموزش عالی نیز با توجه به اینکه دانش‌آموختگان دانشگاهی نوعی صادرات دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشورها را تشکیل می‌دهند، دقیقاً شبیه شاخص اولیه معرفی شده از سوی بالاسا در مورد تجارت و صادرات می‌باشد (جعفری صمیمی، ۱۳۸۳). با این تفاوت که به ازای ارزش افزوده‌ای اقتصادی، تعداد دانش‌آموختگان آموزش عالی در یک رشته را قرار می‌دهیم این بدان معنی است دانشگاه‌ها افراد تحصیل کرده خود را به عنوان یک محصول صادراتی به جامعه عرضه می‌کنند و از آنجا که این افراد در رشته‌های گوناگون و از مراکز دانشگاهی متفاوت فارغ‌التحصیل می‌شوند، بنابراین با توجه به تنوع محصول (دانش‌آموختگان در رشته‌های مختلف) و تنوع مراکز عرضه محصول (دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مختلف)، توجه به مسأله رقابت و اینکه هر مرکز دانشگاهی در چه رشته‌های دارای مزیت است و در چه رشته‌های از مزیت برخوردار نیست، به عنوان سؤالی جدی مطرح می‌شود که پاسخ به آن از طریق محاسبه شاخص مزیت نسبی آشکار شده امکان‌پذیر است. از این رو در این پژوهش برای محاسبه RCA رشته‌های تحصیلی در دانشگاه کردستان در مقطع کاردانی و کارشناسی و مراکز فنی و حرفه‌یی دخترانه و پسرانه استان کردستان از شاخص مزیت نسبی آشکار شده بالاسا استفاده شده است.

1- Symmetric Revealed Comparative Advantage (SRCA).

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

در این تحقیق با استفاده از آمار مستند و رسمی منتشر شده توسط مرکز آمار ایران، ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی (در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲)، را مبتنی بر آخرین ویرایش حساب‌های ملی "SNA 93" تهیه کرده و سپس با استفاده از تکنیک‌های اندازه‌گیری مزیت نسبی برای ۱۵ بخش عمده‌ی اقتصادی و ۷۲ فعالیت زیر مجموعه آن به تحلیل اطلاعات پرداخته شد است. سپس با استفاده از اطلاعات و آمار رسمی منتشر شده توسط مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی در ارتباط با دانش‌آموختگان آموزش عالی بخش دولتی در مقطع کارشناسی و کاردانی دوره‌های روزانه منتشر شده در لوح‌های فشرده "آمار آموزش عالی ایران" (در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲)، با استفاده از تکنیک مزیت نسبی به تحلیل اطلاعات مربوط به دانش‌آموختگان آموزش عالی در استان کردستان پرداخته شده است.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های پژوهش در دو بخش ارایه گردیده است، بخش نخست مربوط به تعیین مزیت نسبی آشکار شده (RCA) و مزیت نسبی آشکار شده متقارن (SRCA) در رشته‌های تحصیلی در دانشگاه کردستان و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌یی دختران و پسران سنندج است که در این راستا سهم دانش‌آموختگان استان کردستان از کل تعداد دانش‌آموختگان کشور به تفکیک رشته و سال نیز برآورده شده است. در بخش دوم به محاسبه مزیت نسبی آشکار شده ارزش افزوده‌یی (RCA) و مزیت نسبی آشکار شده متقارن (SRCA)، ۱۵ بخش مهم اقتصادی و ۷۲ فعالیت زیر مجموعه آن پرداخته شده است که به علت حجم بالایی که جداول مربوط به فعالیت‌های هفتاد و دوگانه اقتصادی داشته تنها جدول مربوط به بخش‌های اقتصادی آورده شده است و جدول مربوط به فعالیت‌های اقتصادی به صورت پیوست ارایه گردیده است. همچنین در این بخش سهم و نرخ رشد سالانه ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی استان کردستان در طول دوره ۱۳۸۲-۱۳۸۵ نیز محاسبه شده است.

الف- یافته‌های تحقیق در زمینه‌ی رشته‌های کارشناسی دانشگاه کردستان

تحلیل کلی جدول‌های مربوط به رشته‌های تحصیلی در مقطع کارشناسی و کاردانی دانشگاه کردستان نشان می‌دهد که چه از نظر تعداد دانش آموخته و چه از نظر تنوع رشته، تأکید بیشتری بر مقطع کارشناسی بوده است. در مقطع کارشناسی نیز در طول دوره مورد بررسی از نظر تعداد دانش آموخته و تنوع رشته در یک سال به ترتیب، اولویت با رشته‌های گروه علوم انسانی، کشاورزی، علوم پایه، فنی مهندسی و هنر بوده است. البته از نظر میانگین مزیت نسبی رشته‌های تحصیلی که وضعیت رقابتی یک رشته تحصیلی در مقایسه با وضعیت کشوری آن را نشان می‌دهد، اولویت‌بندی به گونه‌ی دیگر است. به گونه‌ی که رشته‌های مربوط به گروه کشاورزی از بیشترین میانگین مزیت نسبی برخوردار هستند و بعد از آن رشته‌های، گروه هنر، فنی مهندسی، علوم انسانی قرار دارند.

ب- یافته‌های تحقیق در زمینه‌ی رشته‌های کاردانی دانشگاه کردستان

تحلیل شاخص RCA و SRCA در جداول فوق بیانگر آن است که دانشگاه کردستان در مقطع کاردانی علاوه بر اینکه تعداد دانش آموختگان آن نسبت به مقطع کارشناسی بسیار کمتر بوده است، تنوع رشته‌ی نیز در این مقطع نیز بسیار محدود بوده است به طوری که در گروه علوم انسانی فقط در رشته‌ی حسابداری دارای دانش آموخته بوده است. این رشته در طول دوره مورد بررسی در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ به طور کلی دارای مزیت بوده است.

ج- یافته‌های تحقیق در زمینه رشته‌های در آموزشکده‌ی فنی و حرفه‌ی پسران و دختران

سنندج

تحلیل شاخص RCA و SRCA در جدول‌های فوق بیانگر آن است که در آموزشکده‌ی فنی و حرفه‌ی پسران و دختران سنندج در گروه علوم انسانی در طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ فقط رشته حسابداری دایر بوده است. این رشته طی این سال‌ها دارای مزیت نسبی بوده است و هر ساله به مزیت آن نیز اضافه شده است. همچنین در آموزشکده‌ی فنی و حرفه‌ی پسران سنندج در گروه فنی و مهندسی در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ چندین رشته متنوع دایر بوده که به صورت کلی در همه‌ی سال‌ها اکثریت این رشته‌ها از مزیت نسبی برخوردار بوده‌اند.

جدول ۱. مشخصات دانش آموختگان رشته‌های کارشناسی دوره‌های روزانه دانشگاه کردستان در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ که شامل رشته‌های موجود در دانشگاه، تعداد دانش آموختگان دانشگاه کردستان، تعداد دانش آموختگان کشور، سهم استان، RCA و SRCA رشته‌های موجود در دانشگاه کردستان می‌باشد.

رشته‌های تحصیلی	۱۳۸۲					۱۳۸۳					۱۳۸۴					۱۳۸۵					
	د. استان	د. کشور	سهم استان	RCA	SRCA	د. استان	د. کشور	سهم استان	RCA	SRCA	د. استان	د. کشور	سهم استان	RCA	SRCA	د. استان	د. کشور	سهم استان	RCA	SRCA	
علوم انسانی:																					
تربیت بدنی و علوم ورزشی	۴	۱۱۱۱	%۰.۳۶	۰.۶۷	-۰.۲	۲۰	۱۹۸	%۱.۶	۴	۰.۶	۱۰۷	۱۳۴۴	%۷.۹۶	۴.۴۷	۰.۶۳۴	۱۱	۷۱۹	%۱.۵۲	۱.۷۷	۰.۲۷۷	
زبان و ادبیات انگلیسی	۶	۹۴۱	%۰.۳۶	۱.۲۰	۰.۹۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۶	۶۸۴	%۲.۳۳	۱.۳۲	۰.۱۳۷	۱۸	۷۶۲	%۲.۳۶	۲.۷۳	۰.۴۶۴	
زبان و ادبیات عربی	۲	۶۱۴	%۰.۳۲	۰.۶۱	-۰.۲۴	۹	۶۰۱	%۱.۴۹	۳.۶۲	۰.۵۶۷	۵۶	۷۱۹	%۷.۷۸	۴.۳۷	۰.۶۲۷	۳۶	۶۷۲	%۵.۳۵	۶.۲۲	۰.۷۲۲	
دینی و عربی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۳	۷۳	%۱.۰۰	۶۱.۷	۰.۹۶۸	۰	۰	۰	۰	۰	
علوم تربیتی - مدیریت و برنامه ریزی آموزشی	۳۳	۴۰۹۰	%۰.۸۰	۱.۵۱	۰.۲۰۳	۷	۳۴۶۹	%۰.۲۰	۰.۴۸	-۰.۳۵	۶۹	۲۷۵	%۲۵.۰۹	۱۴.۲۱	۰.۸۶۸	۲۰	۲۲۳	%۹۶.۸	۱۰.۳۷	۰.۸۲۴	
فقه و حقوق شافعی	۴۲	۵۲	%۸۰	۱۶۱	۰.۹۸۷	۱۰	۱۸	%۵۵	۱۷۵	۰.۹۸۸	۵۹	۵۹	%۱۰۰	۶۲.۲۵	۰.۹۶۸	۱۰	۱۰	%۱۰۰	۱۳۲	۰.۹۸	
مدیریت و بازرگانی	۰	۰	۰	۰	۰	۲۵	۲۱۷۳	%۱.۱۵	۲.۷۶	۰.۴۶۸	۵۷	۲۲۸۵	%۲.۴۹	۱.۴	۰.۱۶۶	۳۲	۵۶۸	%۵.۶۳	۶.۵	۰.۸۴۶	
زبان و ادبیات فارسی	۳۰	۴۷۹۴	%۰.۶۲	۱.۱۷	۰.۰۷۸	۰	۰	۰	۰	۰	۷۹	۴۹۱۵	%۱.۶	۰.۹	-۰.۰۵۲	۱۵	۱۲۱۳	%۱.۲۳	۱.۴۲	۰.۱۷۳	
امور تربیتی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۸	۲۰	%۹۰	۵۰.۶۶	۰.۹۶۱	۰	۰	۰	۰	۰	
علوم پایه:																					
ریاضی	۱۵	۶۰۳	%۲.۴۸	۴.۶۹	۰.۶۴۸	۶	۸۸۸	%۰.۶۷	۱.۶۲	۰.۲۳۶	۲۷	۱۰۶	%۲۵.۴	۱۵.۲	۰.۸۷۶	۱۴	۸۱۷	%۱.۷	۱.۹۷	۰.۳۲۶	
آموزش ریاضی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۷	۱۰۶	%۲۵.۴	۱۵.۲	۰.۸۷۶	۱۴	۸۱۷	%۱.۷	۱.۹۷	۰.۳۲۶	
ریاضی کار بردی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۷	۱۴۳۹	%۱.۱۸	۰.۶۶	۰.۲۰۴	۱۰	۹۱۵	%۱.۰۹	۱.۲۶	۰.۱۱۵	
ریاضی محض	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
شیمی کاربردی	۱۵	۳۳۸	%۴.۴۳	۸.۳۶	۰.۷۸۶	۷	۲۷۲	%۲.۵۷	۶.۲۸	۰.۷۲۵	۳۳	۹۲۷	%۳.۵۲	۱.۹۸	۰.۳۲۸	۶	۱۰۲۳	%۰.۵۸	۰.۶۸	۰.۱۹۸	
شیمی محض	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۳	۹۲۷	%۳.۵۲	۱.۹۸	۰.۳۲۸	۶	۱۰۲۳	%۰.۵۸	۰.۶۸	۰.۱۹۸	
دبیری فیزیک	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۰۳	%۰.۹۷	۰.۵۳	۰.۳۰۷	۱	۱۰۳	%۰.۹۷	۰.۵۳	۰.۳۰۷	۰	۰	۰	۰	۰	

۱۳۸۵					۱۳۸۴					۱۳۸۳					۱۳۸۲					رشته های تحصیلی
SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	
۰,۳۷۸	۲,۲۲	%۱,۹۲	۷۸۰	۱۵	۰,۴۹۳	۲,۹۵	%۵,۲۴	۹۳۵	۴۹	۰,۵۲۷	۳,۲۳	%۱,۳۴	۱۲۶۰	۱۷	۰,۵۰۹	۳,۰۸	%۱,۶۲	۹۸۲	۱۶	فیزیک
۰,۲۷۲	۱,۷۵	%۱,۵۱	۷۹۱	۱۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	فنی و مهندسی: مهندسی الکترونیک
۰,۷۹۳	۸,۶۷	%۷,۴۲	۲۸۳	۲۱	۰,۸۶۵	۱۳,۹۱	%۲۴,۳	۲۳۰	۵۶	۰,۸۹۴	۱۷,۹۱	۷,۳۱	۳۲۸	۲۴	۰,۸۴۶	۱۲	%۶,۳۹	۳۴۴	۲۲	مهندسی صنایع - تولید صنعتی
۰,۴۱۶	۲,۴۳	%۲,۱	۷۶۱	۱۶	۰,۵۲۵	۳,۴	%۶,۰۳	۷۶۲	۴۶	۰,۶۰۷	۴,۰۹	%۱,۷	۱۰۵۴	۱۸	۰,۶۲۴	۴,۳۲	%۲,۲۹	۹۱۵	۲۱	مهندسی عمران - عمران
۰,۲۲۶	۰,۶۳	%۰,۵۵	۱۸۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	مهندسی معدن - اکتشاف معدن
۰	۰	۰	۰	۰	۰,۹۲۷	۲۶,۶۶	%۴۳,۱۸	۴۴	۱۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	آموزش حرفه و فن
۰,۹۴۲	۳۴	%۲۸,۱	۹۶	۲۷	۰,۹۳۱	۲۸,۱۴	%۴۸,۶۱	۱۴۴	۷۰	۰,۹۷۶	۸۴,۶۳	%۳۵,۳	۶۸	۲۴	۰,۹۷۴	۷۶,۶	%۳۸,۴	۶۵	۲۵	کشاورزی: مهندسی تولیدات دامی
۰,۹۰۷	۲۰,۷۲	%۱۷,۵۷	۱۶۵	۲۹	۰,۸۶۳	۱۳,۶۱	%۲۴,۱۵	۳۲۷	۷۹	۰,۷۹۵	۸,۷۶	%۳,۶۱	۵۵۳	۲۰	۰,۷۲۴	۶,۲۷	%۳,۳۲	۵۴۱	۱۸	مهندسی کشاورزی - باغبانی
۰,۹۷۸	۹۲,۵	%۷۵,۶۷	۳۷	۲۸	۰,۸۹۱	۱۷,۳۸	%۳۰,۳	۲۳۱	۷۰	۰,۹۷۶	۸۳,۲۵	%۳۱,۷	۶۰	۱۹	۰,۹۶۳	۵۴,۴	%۲۶,۶	۶۰	۱۶	مهندسی کشاورزی - زراعت
۰,۹۵۷	۴۵,۶۳	%۳۸	۵۰	۱۹	۰,۹۵۲	۴۰,۸۳	%۶۹,۰۴	۸۴	۵۸	۰,۹۵۴	۴۲,۸۳	%۱۷,۷۴	۱۲۴	۲۲	۰,۹۰۱	۱۹,۴	%۱۰,۲	۱۱۷	۱۲	مهندسی منابع طبیعی - چنگلداری
۰,۸۵۲	۱۲,۵۹	%۱۰,۸۱	۱۸۵	۲۰	۰,۹۱۵	۲۲,۶	%۳۹,۶۸	۱۸۹	۷۵	۰,۹۰۹	۲۱,۲	%۸,۸۴	۲۹۴	۲۶	۰,۹۲۲	۲۴,۹	%۱۳,۱	۲۹۷	۳۹	مهندسی منابع طبیعی - مرتع و آبخیزداری
۰,۷۶۹	۷,۶۷	%۶,۵۴	۲۷۵	۱۸	۰,۸۶۹	۱۴,۲۷	%۲۵,۳۸	۱۹۳	۴۹	۰,۸۸۲	۱۵,۹۸	%۶,۶۵	۴۶۶	۳۱	۰,۸۷۱	۱۴,۶	%۷,۴	۱۳۵	۱۰	هنر: مهندسی معماری
			۳۷۸					۱۱۸۳					۲۸۵					۳۲۶		جمع دانش آموختگان استان
			۴۳۶۵۳					۶۶۵۱۳					۶۸۳۳۹					۶۱۴۰۰		جمع دانش آموختگان کشور

منبع، محاسبات محقق

جدول ۲. مشخصات دانش‌آموختگان رشته‌های کاردانی دوره‌های روزانه دانشگاه کردستان در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ که شامل رشته‌های موجود در دانشگاه، تعداد دانش‌آموختگان دانشگاه کردستان، تعداد دانش‌آموختگان کشور و RCA و SRCA رشته‌های موجود در دانشگاه کردستان می‌باشد.

۱۳۸۵					۱۳۸۴					۱۳۸۳					۱۳۸۲					رشته‌های تحصیلی
SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	SRCA	RCA	سهام استان	د. کشور	د. استان	
۰,۵۳۸	۳,۳۳	%۰,۱۹	۲۵۰۴	۵	۰,۴۷۷	۲,۸۳	%۲,۴	۳۰۳۱	۷۳	۰,۹۸۴	۱۲۸	%۸,۲	۲۱۹	۱۸	۰,۴۸۳	۲,۸۷	%۰,۲۹	۳۳۹	۱	علوم انسانی: حسابداری
					۰,۹۳۸	۳۱,۶۵	%۲۶,۴۸	۱۷۰	۴۵											علوم مهندسی: کاردان فنی معدن استخراج معدن
۰,۹۶۴	۵۵,۹۲	%۳,۳۳	۱۲۰	۴	۰,۹۳۱	۲۸,۲۳	%۲۳,۶۸	۷۶	۱۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰,۹۸۱	۱۰,۷	%۱۰,۸۵	۱۲۹	۱۴	کشاورزی: تکنولوژی تولیدات دامی
۰,۹۵۳	۲۵,۲۱	%۱,۵	۲۶۵	۴	۰,۹۴۷	۳۷,۲۰	%۳۱,۴۷	۱۹۷	۶۲	۰,۸۹۵	۱۸,۲	%۱,۱۷	۶۸۱	۸	۰,۹۵۱	۴۰,۲	%۴,۱۵	۳۳۷	۱۴	تکنولوژی تولیدات گیاهی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰,۹۳۱	۲۸	%۲,۷۷	۷۲	۲	تکنولوژی جنگلداری
					۰,۷۱۳	۵,۹۹	%۵,۰۸	۹۲۴	۴۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	هنر: کاردانی معماری
			۱۳ ۲۱۷۰۵					۲۴۵ ۲۸۸۷					۶۸۱۲۶ ۴۰۲۳۵					۳۱ ۳۰۰۵۳		جمع دانش‌آموختگان استان جمع دانش‌آموختگان کشور

تحلیل RCA و SRCA ارزش افزوده یی ۱۵ بخش اقتصادی و ۷۲ فعالیت زیر

مجموعه آن در استان کردستان نشان می‌دهد که استان کردستان در بخش‌های کشاورزی، شکار و جنگل‌داری؛ ساختمان؛ عمده فروش، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها؛ هتل و رستوران؛ مستغلات کرایه و خدمات کسب و کار؛ اداره عمومی و خدمات شهری؛ آموزش؛ بهداشت و مددکاری اجتماعی؛ سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی، دارای مزیت نسبی ارزش افزوده یی است. و در سایر بخش‌های ماهیگیری؛ صنعت؛ معدن؛ تأمین آب، برق و گاز طبیعی؛ حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات؛ واسطه‌گری‌ها مالی؛ استان کردستان دارای مزیت نسبی ارزش افزوده یی نیست. البته تحلیل شاخص‌های مزیت نسبی آشکار شده در مورد فعالیت‌های اقتصادی استان نشان می‌دهد حتی در بخش‌هایی که به طور کلی دارای مزیت نسبی نیز هست در یکی یا چند فعالیت زیر مجموعه بخش ممکن است دارای مزیت نباشند. این مسئله در مورد بخش‌هایی هم که دارای مزیت نیستند نیز به صورت عکس صادق است به این معنی که یک بخش ممکن است به صورت کلی دارای مزیت نباشد اما یکی یا چند فعالیت زیر مجموعه ی آن دارای مزیت باشد، مثلاً استان کردستان در بخش معدن دارای مزیت نیست، اما در همین بخش در معادن غیر نفت و گاز دارای مزیت خوبی است. لذا در تحلیل نتایج مزیت نسبی بخش‌های اقتصادی، مزیت نسبی فعالیت‌های زیرمجموعه ی بخش‌ها نیز در نظر گرفته شده است.

در پایان جدول سهم و نرخ رشد سالانه بخش‌های اقتصادی استان کردستان در طول دوره ۱۳۸۲-۱۳۸۵ آورده شده برای اینکه به صورت اجمالی سهم هر بخش از کل ارزش افزوده استان را به تفکیک هر سال نشان داده تا جایگاه و وزن هر بخش اقتصادی را در کل ارزش‌شدر پایان جدول سهم و نرخ رشد سالانه بخش‌های اقتصادی استان کردستان در طول دوره ۱۳۸۵-۱۳۸۲ آورده شده برای اینکه به صورت اجمالی سهم هر بخش از کل ارزش افزوده استان را به تفکیک هر سال نشان داده تا جایگاه و وزن هر بخش اقتصادی را در کل ارزش افزوده استان کردستان مشخص نماید. همچنین با برآورد متوسط نرخ رشد بخش‌های اقتصادی در طول دوره مورد بررسی به تفکیک استان و کشور، می‌توان میزان متوسط رشد ارزش افزوده بخش‌های پانزده گانه استان در طول دوره مورد بررسی را با میزان رشد متوسط همان بخش‌ها در کشور مقایسه نمود. این جدول نشان می‌دهد که نرخ رشد متوسط ارزش افزوده بخش‌های

پانزده گانه اقتصادی در طول دوره ۱۳۸۵-۱۳۸۲ استان کردستان در مقایسه با این نرخ در کشور فقط در ۸ بخش کشاورزی، شکار و جنگل‌داری؛ ماهیگیری؛ تأمین آب، برق و گاز طبیعی؛ ساختمان؛ عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها؛ مستغلات، کرایه

۳. جدول RCA و SRCA ارزش افزوده‌ای بخش‌های اقتصادی استان کردستان در طول سال‌های

۱۳۸۲-۱۳۸۵

ارزش افزوده								شرح فعالیت‌ها	ردیف
۱۳۸۵		۱۳۸۴		۱۳۸۳		۱۳۸۲			
SRCA	RCA	SRCA	RCA	SRCA	RCA	SRCA	RCA		
۰/۳۳۴۵	۲/۰۰۵۴	۰/۳۴۲۷	۰/۰۴۲۶	۰/۳۷۷۸	۲/۲۱۴۲	۰/۲۹۳۶	۱/۸۳۱۳	کشاورزی، شکار و جنگل‌داری	۱
-۰/۲۸۹۱	۰/۵۵۱۵	-۰/۲۳۲۶	۰/۶۲۲۶	-۰/۱۸۳۹	۰/۶۸۹۳	-۰/۳۰۵۶	۰/۵۳۱۹	ماهیگیری	۲
-۰/۹۴۹۴	۰/۰۲۵۹	-۰/۹۳۵۰	۰/۰۳۳۶	-۰/۹۴۳۰	۰/۰۲۹۳	-۰/۹۲۶۵	۰/۰۳۸۱	معادن	۳
-۰/۳۸۲۵	۰/۴۴۶۷	-۰/۳۲۰۶	۰/۵۱۴۴	-۰/۳۷۵۲	۰/۴۵۴۴	-۰/۳۵۶۰	۰/۴۷۴۹	صنعت	۴
-۰/۳۱۶۶	۰/۵۱۹۱	-۰/۵۳۶۱	-۰/۳۰۲۰	-۰/۴۴۲۴	۰/۳۸۶۶	-۰/۴۲۰۸	۰/۴۰۶۷	تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۵
۰/۲۱۸۶	۱/۵۵۹۵	۰/۰۲۱۹	۱/۰۴۴۷	۰/۰۰۲۳	۱/۰۰۴۶	۰/۰۸۰۴	۱/۱۷۵۰	ساختمان	۶
۰/۲۳۳۰	۱/۶۰۷۷	۰/۲۵۶۸	۱/۶۹۱۲	۰/۲۳۲۲	۱/۶۰۴۸	۰/۱۹۵۸	۱/۴۸۷۰	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۷
۰/۱۲۵۰	۱/۲۸۵۸	۰/۱۶۱۰	۱/۳۸۳۸	۰/۱۲۲۳	۱/۲۷۸۷	۰/۰۹۵۰	۱/۲۰۹۲	هتل و رستوران	۸
-۰/۱۴۹۷	۰/۷۳۹۶	-۰/۱۰۷۹	۰/۸۰۵۳	-۰/۰۹۹۱	۰/۸۱۹۷	-۰/۰۹۵۲	۰/۸۲۶۲	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۹
-۰/۳۰۸۰	۰/۵۲۹۱	-۰/۲۹۴۶	۰/۵۴۴۹	-۰/۲۹۷۴	۰/۵۴۱۵	-۰/۲۲۷۷	۰/۶۲۹۱	واسطه‌گری‌های مالی	۱۰
۰/۰۳۲۵	۱/۰۶۷۳	۰/۰۶۶۸	۱/۱۴۳۲	۰/۰۳۹۹	۱/۰۸۳۲	۰/۰۳۵۳	۱/۰۷۳۳	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۱۱
۰/۲۷۶۹	۱/۷۶۵۷	۰/۳۱۰۸	۱/۹۰۱۸	۰/۲۹۵۵	۱/۸۳۸۷	۰/۲۹۲۹	۱/۸۲۸۴	اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۱۲
۰/۳۳۰۴	۱/۹۸۶۶	۰/۳۵۲۷	۲/۰۹۰۰	۰/۲۹۸۷	۱/۸۵۱۹	۰/۲۹۴۱	۱/۸۳۳۴	آموزش	۱۳
۰/۲۱۹۸	۱/۵۶۳۶	۰/۲۰۸۴	۱/۵۲۶۵	۰/۲۲۵۲	۱/۵۸۱۳	۰/۲۴۴۷	۱/۶۴۷۸	بهداشت و مددکاری اجتماعی	۱۴
۰/۲۶۰۴	۱/۷۰۴۱	۰/۱۲۸۵	۱/۲۹۴۹	۰/۱۱۱۵	۱/۲۵۱۱	۰/۲۲۲۳	۱/۵۷۱۶	سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۱۵

منبع: محاسبات محقق

جدول ۴. سهم و نرخ رشد سالانه ارزش افزوده بخش های اقتصادی استان کردستان در طول دوره ۱۳۸۵-۱۳۸۲

بخش های اقتصادی	متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)		سهم در کل ارزش افزوده استان (درصد)			
	ارزش افزوده استان کردستان	ارزش افزوده کشور	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کشاورزی، شکار و جنگلداری	۲۳/۲۸	۱۸/۶۵	۱۹/۴۶	۲۰/۶۵	۱۷/۷۱	۱۷/۶۴
ماهیگیری	۲۱/۴۲	۱۹/۲۷	۰/۱۲	۰/۱۳	۰/۱۲	۰/۱۱
معادن	۲۰/۴۱	۳۴/۱۸	۰/۶۹	۰/۵۹	۰/۷۵	۰/۵۵
صنعت	۲۱/۳۱	۲۲/۹۷	۶/۶۲	۵/۹۴	۶/۶۲	۵/۷۴
تامین آب، برق و گاز طبیعی	۵۰/۶۵	۳۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۸۱	۰/۷۰	۱/۲۲
ساختمان	۴۸/۹۳	۳۰/۷۰	۵/۱۸	۴/۴۹	۴/۸۷	۷/۶۱
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها	۲۷/۷۷	۲۴/۰۰	۲۰/۹۵	۲۳/۰۰	۲۳/۲۴	۲۱/۳۳
هتل و رستوران	۱۶/۸۵	۱۴/۱۹	۱/۲۸	۱/۱۹	۱/۱۴	۱/۰۰
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۲۲/۲۳	۲۶/۴۱	۵/۹۰	۵/۹۸	۵/۳۹	۵/۲۶
واسطه گری های مالی	۲۵/۶۹	۳۴/۶۵	۱/۵۳	۱/۷۸	۱/۶۳	۱/۴۶
مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار	۲۲/۲۰	۲۲/۱۶	۱۲/۹۶	۱۲/۷۰	۱۲/۲۲	۱۱/۶۱
اداره امور عمومی، و خدمات شهری	۲۳/۴۹	۲۴/۵۵	۱۰/۲۹	۹/۵۶	۹/۸۸	۹/۵۱
آموزش	۴۲/۴۸	۳۷/۵۴	۶/۸۰	۶/۴۶	۸/۹۵	۹/۳۸
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۲۳/۱۴	۲۴/۹۴	۵/۳۲	۵/۰۱	۴/۹۰	۴/۸۸
سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی	۴۳/۵۶	۳۶/۰۷	۱/۹۹	۱/۷۲	۱/۸۸	۲/۶۹

منبع، محاسبات محقق

و خدمات کسب و کار؛ آموزش؛ و سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی؛ دارای نرخ رشد متوسط بالاتری از نرخ رشد متوسط کشوری بوده است و در ۷ بخش دیگر از نرخ رشد متوسط پایین تری نسبت به نرخ رشد متوسط کشوری برخوردار بوده است. این مسأله بیانگر آن است که متوسط سرعت رشد ارزش افزوده یی هیچ کدام از بخش های که استان در آنها دارای مزیت نسبی نبوده به غیر از بخش ماهیگیری از متوسط سرعت رشد کشوری بیشتری برخوردار نیست.

بحث و نتیجه‌گیری و مقایسه مزیت نسبی آموزش عالی و ارزش افزوده‌ی اقتصادی

در استان کردستان

در این پژوهش ابتدا با استفاده از شاخص مزیت نسبی آشکار شده RCA مزیت نسبی هر کدام از پانزده بخش اقتصادی استان همراه با رشته فعالیت‌های زیرمجموعه‌ی آن به تفکیک بخش محاسبه شده است. در این بررسی آشکار گردیده که استان کردستان در بخش‌های کشاورزی، شکار و جنگل‌داری؛ ساختمان؛ عمده فروش، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها؛ هتل و رستوران؛ مستغلات کرایه و خدمات کسب و کار؛ اداره عمومی و خدمات شهری؛ آموزش؛ بهداشت و مددکاری اجتماعی؛ سایر خدمات عمومی، اجتماعی شخصی و خانگی، دارای مزیت نسبی ارزش افزوده‌ی است. و در سایر بخش‌های ماهیگیری؛ صنعت؛ معدن؛ تأمین آب، برق و گاز طبیعی؛ حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات؛ واسطه‌گری‌ها مالی؛ استان کردستان دارای مزیت نسبی ارزش افزوده‌ی نیست. این مسأله بیان‌گر آن است که استان کردستان در اکثر بخش‌های زیربنایی دچار مشکل است و توان رقابتی قابل قبولی در سطح کشور ندارد. با تحلیل مزیت نسبی رشته فعالیت‌های زیرمجموعه بخش‌های اقتصادی نیز این مسأله تا حدود زیادی روشن گردید. زیرا از مجموع ۷۲ رشته فعالیت اقتصادی هیچ کدام از آنها دارای مزیت بالا نیست به این معنی که هیچ کدام از فعالیت‌های میانگین شاخص SRCA آنها بزرگتر از ۰/۵+ نیست، از ۷۲ فعالیت ۲۷ فعالیت در گروه دوم (گروه دارای مزیت) قرار می‌گیرند و شاخص SRCA آنها بین صفر و ۰/۵+ قرار دارد که استان در این فعالیت‌ها دارای مزیت است. همچنین ۲۳ فعالیت در گروه سوم قرار دارند و جز فعالیت‌های هستند که شاخص SRCA آنها بین صفر و ۰/۵- قرار دارد و استان در آنها دارای مزیت نیست و استان کردستان در ۲۲ فعالیت اقتصادی از عدم مزیت بالا برخوردار است و شاخص SRCA در آنها کوچکتر از ۰/۵- است. بنابراین با یک نگاه کلی می‌توان گفت که وضعیت فعالیت‌های اقتصادی در استان کردستان وضعیت مناسبی نیست. همچنین محاسبه و تحلیل سهم و نرخ رشد متوسط ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی استان کردستان در بخش‌های پانزده گانه اقتصادی در این دوره در مقایسه با همان نرخ در کشور بیانگر آن است متوسط سرعت رشد ارزش افزوده‌ی هیچ کدام از بخش‌های که استان در آنها دارای مزیت نسبی نبوده به غیر از بخش ماهیگیری از

متوسط سرعت رشد کشوری بیشتری برخوردار نیست، و در برنامه ریزی‌های کلان اقتصادی انگار تلاشی در جهت بالا بردن این بخش‌ها صورت نگرفته است و این در حالی است که استان کردستان به دلیل محرومیت دیرینه و بی‌مهری‌های گذشته با وجود پتانسیل‌های مانند ذخایر معدنی غیرفسیلی، منابع آبی فراوان، جمعیت جوان و هم‌جواری با کشور عراق از درد مشکلات اقتصادی رنج می‌برد، و می‌بایست سرعت متوسط رشد این استان با توجه به دلایل گفته شده بسیار بیشتر از متوسط کشوری باشد تا هم بتواند با توجه پیشرفت کل کشور هماهنگ شود و هم اینکه جبران عقب ماندگی‌های گذشته را بنماید. بعد از بررسی وضعیت بخش‌ها اقتصادی از لحاظ مزیت نسبی ارزش افزوده‌یی به بررسی وضعیت آموزش عالی دولتی در مقاطع کارشناسی و کاردانی پرداخته شد تا مزیت نسبی رشته‌های کاردانی و کارشناسی در دانشگاه کردستان، آموزش‌کنده فنی و حرفه‌یی دختران سنندج و آموزش‌کنده فنی و حرفه‌یی پسران سنندج به عنوان مهمترین مؤسسات آموزش عالی دولتی استان کردستان محاسبه و تحلیل شود و قدرت رقابتی این رشته‌ها را در سطح کشوری مشخص شود. با بررسی‌های به عمل آمده اولین نکته‌یی که جلب نظر می‌کرد محدودیت رشته‌ها و دانش‌آموختگان این مؤسسات بوده به صورتی که در طول دوره‌ی چهار ساله در دو مقطع کاردانی و کارشناسی در سه مؤسسه آموزش ۵۰ رشته دایر بوده و از این ۵۰ رشته ۱۰ رشته فقط برای یک سال دارای دانش‌آموخته بوده‌اند که یا سال‌های بعد منحل شده و یا اینکه رشته‌های نو پایی هستند که تازه تأسیس شده‌اند (رشته‌هایی مانند؛ دینی و عربی، امور تربیتی، آموزش ریاضی، ریاضی کاربردی، دبیری فیزیک، مهندسی برق و الکترونیک، مهندسی معدن، آموزش حرفه و فن و ...). با این وجود نتایج در مورد مزیت نسبی رشته تحصیلی در آموزش عالی استان کردستان نشان می‌دهند که از مجموع ۲۸ رشته تحصیلی در مقطع کارشناسی که در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۲ وجود داشته است. ۱۳ رشته در گروه اول قرار دارند به این معنی که ۴۶٪ رشته‌های کارشناسی شاخص SRCA در آنها بزرگتر از ۰/۵+ بوده است و دارای مزیت بالایی هستند. ۱۲ رشته در گروه دوم قرار می‌گیرند و جز رشته‌های دارای مزیت محسوب می‌شوند که شاخص SRCA در آنها بین صفر و ۰/۵+ قرار دارد که این رشته‌ها حدود ۴۲٪ رشته‌های کارشناسی را شامل می‌شوند. همچنین ۳ رشته در گروه سوم قرار می‌گیرند و شاخص SRCA آنها بین صفر و ۰/۵- قرار داشته و از عدم مزیت برخوردار هستند که این

رشته‌ها ۱۲٪ درصد رشته‌های کارشناسی را شامل می‌شوند. اما هیچ رشته‌یی در گروه چهارم قرار نداشت یعنی شاخص *SRCA* در هیچ رشته‌یی کمتر از ۰/۵- نبوده است که نشان دهنده‌ی این است که آموزش عالی استان کردستان در رشته‌های کارشناسی در هیچ رشته‌یی از عدم مزیت بالا برخوردار نیست. تحلیل شاخص *SRCA* در مورد رشته‌های کاردانی نشان می‌دهد که از مجموع ۲۱ رشته موجود در مقطع کاردانی دانشگاه کردستان و آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌یی دختران و پسران سنندج حدود ۶۱٪ درصد رشته‌ها به تعداد ۱۳ رشته در گروه اول قرار می‌گیرند و شاخص *SRCA* آنها بزرگتر از ۰/۵+ است و دارای مزیت بالایی هستند. همچنین ۳۹ درصد رشته‌ها به تعداد ۸ رشته شاخص *SRCA* آنها بین ۰/۵+ و صفر قرار دارد و از مزیت برخوردار هستند. اما در رشته‌های کاردانی هیچ رشته‌یی در گروه سوم و چهارم قرار نمی‌گیرند. یعنی در رشته‌های کاردانی به صورت متوسط رشته‌یی که دارای مزیت نباشد وجود نداشته است. و این خود بیانگر این است که رشته‌های کاردانی به صورت واقع‌بینانه‌تری تأسیس و گسترش یافته و توان رقابتی بیشتری نسبت به رشته‌های کارشناسی دارند. نتایج میزان سازگاری بین مزیت نسبی رشته‌های آموزش عالی و مزیت نسبی ارزش افزوده‌یی بخش‌ها و رشته فعالیت‌های اقتصادی استان کردستان به تفکیک گروه‌های عمده تحصیلی به شرح زیر است.

۱. رشته‌های تحصیلی گروه علوم انسانی

مجموع رشته‌های گروه علوم انسانی که در دوره‌ی مورد بررسی دارای دانش آموخته بوده‌اند، در مقطع کارشناسی دانشگاه کردستان ۹ رشته تحصیلی دارای دانش آموخته بوده‌اند. تمامی رشته‌های تحصیلی به جز رشته علوم تربیتی در سال ۱۳۸۳ و زبان و ادبیات فارسی در سال ۱۳۸۴ در بقیه طول دوره مورد بررسی دارای مزیت نسبی بوده‌اند. با توجه به اینکه رشته‌های کارشناسی علوم انسانی موجود در دانشگاه کردستان بجز مدیریت، همگی به نوعی به بخش آموزش مربوط هستند، لذا مزیت‌دار بودن این رشته‌ها و مزیت بخش آموزش استان نشان از نوعی هماهنگی بین این رشته‌ها و بخش آموزش دارد. اما هماهنگی با بخش آموزش به عنوان تنها یکی از ۱۵ بخش مهم اقتصادی نمی‌تواند کافی باشد. در رشته کاردانی دانشگاه کردستان و آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌یی دختران و پسران سنندج رشته حسابداری به عنوان

تنها رشته این گروه دارای مزیت بالایی است اما بخش‌های اقتصادی که به این رشته مربوط است مانند واسطه‌گری‌ها مالی و انبارداری از مزیت برخوردار نیست که در این زمینه می‌توان گفت که هماهنگی بین رشته و بخش‌های مرتبط اقتصادی وجود ندارد، که در آینده در پذیرش این رشته باید تعدیل‌های صورت گیرد، با این وجود بخش‌های مانند هتل و رستوران، اداره عمومی و خدمات شهری و بهداشت و مددکاری اجتماعی در استان کردستان دارای مزیت ارزش افزوده‌ی بوده و نیازمند رشته‌ها مرتبط در علوم انسانی هستند که در مراکز آموزشی مورد بررسی وجود نداشته‌اند، رشته‌های مانند مدیریت جهانگردی، موزه‌داری، برنامه‌ریزی شهری، مددکاری اجتماعی، علوم اجتماعی، روان‌شناسی. لذا بطور کلی می‌توان گفت رشته‌های گروه علوم انسانی هماهنگی زیادی با بخش‌ها و رشته‌های فعالیت‌های دارای مزیت استان کردستان نداشته‌اند.

۲. رشته‌های تحصیلی گروه علوم پایه

در مقطع کارشناسی دانشگاه کردستان، در طول مدت مورد بررسی ۷ رشته وجود داشته که توانسته دانش‌آموختگانی داشته باشد. بررسی به عمل آمده نشان می‌دهد که ۶ رشته آن دارای مزیت و رشته دبیری فیزیک از مزیت برخوردار نیست، در حالی که رشته‌های علوم پایه اکثراً دارای مزیت است. اما این رشته‌ها بیشترین ناهماهنگی را با بخش‌های اقتصادی دارند، و بیشترین توجه و تأکید بر رشته‌های علوم پایه محض است و این در حالی است که بخش‌های اقتصادی استان خواهان رشته‌های کاربردی مانند ریاضی کاربردی، شیمی کاربردی، فیزیک کاربردی و یا رشته‌های مربوط به آموزش است، در حالی که رشته‌ها مربوط به آموزش در علوم پایه مانند دبیری فیزیک، دبیری ریاضی و دبیری شیمی یا وجود ندارند یا به صورت محدود وجود داشته و دارای مزیت نیستند.

۳. رشته‌های تحصیلی گروه کشاورزی

نتایج حاصل از محاسبات شاخص مزیت نسبی آشکار برای بخش کشاورزی بیانگر آن است که این بخش به طور کلی دارای مزیت بوده است و زیر بخش‌های زراعت و باغداری، دامداری، مرغداری، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل و جنگلداری نیز همگی دارای مزیت

است. این نشان از وضعیت مناسب بخش کشاورزی در استان کردستان دارد که با توجه به پتانسیل‌های استان نیز این وضعیت دور از انتظار نیست. در بخش آموزش عالی در رشته‌های مقطع کارشناسی دانشگاه کردستان با دارا بودن ۴ رشته و در مقطع کاردانی با ۳ رشته وضعیت مناسبی را دارا است و از آنجا که همگی این رشته در طول دوره مورد بررسی دارای مزیت بالایی بوده‌اند می‌توان گفت که آموزش عالی در این بخش بسیار هماهنگ با بخش کشاورزی عمل کرده است. البته به دلیل تنوع رشته بیشتر در مقطع کارشناسی مقطع کارشناسی موفق‌تر عمل نموده است. اما از آنجا که آموزش‌شده‌های فنی و حرفه‌یی دخترانه و پسرانه سنندج رشته‌یی که به صورت مستقیم به بخش کشاورزی مرتبط باشد را ندارند می‌توان گفت که این مؤسسات آموزشی در این زمینه دچار ضعف هستند و باید در برنامه‌ریزی برای تأسیس رشته‌های نو با در نظر گرفتن مزیت بخش کشاورزی تأسیس رشته‌های مرتبط با کشاورزی را در اولویت قرار دهند. بنابراین از نظر هماهنگی با بخش کشاورزی دانشگاه کردستان بسیار موفق‌تر از آموزش‌شده‌های فنی و حرفه‌یی عمل کرده است. در بخش کشاورزی یکی از پیشنهادات می‌تواند تأسیس رشته‌های مهندسی شیلات و کاردانی پرورش ماهی و آبزیان باشد. زیرا، اگر چه بخش ماهیگیری در استان کردستان دارای مزیت نیست، اما استان کردستان با داشتن ذخایر آبی فراوان دارای توان توسعه‌ی این بخش خواهد بود و برای این بخش آینده‌ی روشن متصور است. نرخ رشد متوسط ارزش افزوده بخش ماهیگیری با ۲۱,۴۲ درصد بالاتر از نرخ متوسط کشوری با نرخ ۱۹,۲۷ درصد در دوره‌ی مورد بررسی بوده است که تأکیدی بر این گفته است. لذا آموزش عالی با تأسیس رشته‌های گفته شده می‌تواند زمینه را برای رشد این بخش فراهم نماید.

۴. رشته‌های تحصیلی گروه فنی مهندسی

در مقطع کارشناسی دانشگاه کردستان، یکی از ضعف‌های آموزش عالی استان عدم تنوع در رشته‌های فنی مهندسی و رشته‌های کاربردی است. به طوری که گروه فنی مهندسی دانشگاه کردستان در طول سال‌های مورد بررسی در ۴ رشته مهندسی دارای دانش آموخته بوده است. که هیچکدام به طور تخصصی با بخش‌های صنعتی دارای مزیت استان کردستان منطبق نیستند. رشته مهندسی معدن رشته‌یی است که دارای مزیت نیست در حالی که این رشته تنها رشته‌یی

است که با فعالیت معادن غیرنفت و گاز که دارای مزیت ارزش افزوده‌یی در سطح استان است به صورت تخصصی مرتبط است. علاوه بر این در زمینه‌ی فعالیت‌های صنعتی دارای مزیت مانند صنایع غذایی، منسوجات و چرم، صنایع چوب و فلزات غیر کانی هیچ رشته‌ی تحصیلی در مؤسسات آموزش عالی مورد بررسی وجود نداشته است. و این تناقض بین وضعیت رشته‌های فنی مهندسی و بخش‌های اقتصادی مرتبط با این رشته‌ها را نشان می‌دهد. لذا در مؤسسات آموزش عالی استان نیاز به رشته‌های مهندسی صنایع غذایی، فراوری مواد معدنی، مهندسی صنایع چوب و صنایع بسته‌بندی ضروری به نظر می‌رسد. در رشته‌های مقطع کاردانی دانشگاه کردستان هیچ رشته‌یی مربوط به بخش صنعت وجود ندارد که نشان می‌دهد مقطع کاردانی دانشگاه کردستان در راستای توجه به بخش صنعت بسیار ضعیف عمل کرده است. در حالی که دانش‌آموختگان در رشته‌های مربوط به بخش صنعت در دوره‌های کاردانی با توجه به زمان کوتاه تحصیل می‌توانند در ایجاد صنایع کوچک و زود بازده و اشتغال‌زایی نقش بسزایی داشته باشند. آموزشکده فنی و حرفه‌یی دختران سنندج نیز در گروه فنی مهندسی دارای دو رشته بوده که به صورت مستقیم منطبق با فعالیت صنعتی دارای مزیت استان نیست. لذا ایجاد رشته‌هایی مانند طراحی صنعتی، تکنسین صنایع غذایی، از جمله رشته‌هایی است که می‌تواند متناسب با مزیت فعالیت‌های صنعتی استان در برنامه‌ریزی برای ایجاد رشته‌های جدید این آموزشکده مورد توجه قرار گیرد. اما آموزشکده فنی و حرفه‌یی پسران سنندج در بخش رشته‌های فنی مهندسی از تنوع خوبی برخوردار است و در همه‌ی رشته‌های موجود خود دارای مزیت است. این آموزشکده با دارا بودن ۸ رشته از سایر مؤسسات آموزش عالی ذکر شده از این نظر وضعیت بهتری را دارا می‌باشد. علاوه بر این با توجه با اینکه بخش آموزش در استان کردستان دارای مزیت است، می‌توان از ظرفیت‌های آموزشی رشته‌های فنی مهندسی در دانشگاه کردستان و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌یی دختران و پسران سنندج در راستای تربیت دبیران فنی جهت تدریس در هنرستان‌های فنی و حرفه‌یی و آموزشگاه‌های سازمان فنی و حرفه‌یی استان استفاده نمود. که در این راستا نیز مؤسسات آموزش عالی اقدامی در جهت چنین رشته‌هایی انجام نداده‌اند. به طور کلی می‌توان گفت که رشته‌ی فنی مهندسی در آموزش عالی استان منطبق با بخش‌های اقتصادی عمل ننموده است و نیازمند برنامه‌ریزی دقیق‌تر جهت ایجاد و گسترش رشته‌های نو با توجه به نیازهای جامعه خواهد بود.

۵. رشته‌های تحصیلی گروه هنر

در زمینه رشته‌های مربوط به گروه هنر در مقطع کارشناسی و کاردانی دانشگاه کردستان تنها رشته‌ی مهندسی و کاردانی معماری وجود داشته است و در طول دوره‌ی مورد بررسی دارای مزیت نسبی بوده است. که اگر چه از نظر تعداد رشته محدود بوده اما کاملاً با بخش ساختمان در استان کردستان که دارای مزیت نسبی ارزش افزوده‌ی است، سازگاری دارد. در آموزشکده فنی و حرفه‌ی پسران سنندج رشته‌ی در گروه هنر وجود ندارد و در آموزشکده فنی و حرفه‌ی دختران سنندج ۳ رشته تکنولوژی طراحی دوخت، معماری و نقاشی وجود دارد. که تعداد دانش‌آموختگان آن نسبت به وضعیت کشوری از مزیت نسبی خوبی برخوردار بودند. این آموزشکده هم از نظر تنوع رشته‌ی و هم از نظر میزان ارتباط با بخش‌های اقتصادی استان کردستان دارای وضعیت مطلوب‌تری نسبت به مؤسسات آموزش عالی ذکر شده است. به این صورت که رشته‌ی معماری با بخش ساختمان و رشته‌ی طراحی دوخت با فعالیت ساخت پوشاک که هر دو دارای مزیت است، هماهنگ است.

پیشنهادات

با توجه به اینکه پژوهش حاضر به بررسی مزیت نسبی بخش فعالیت‌های اقتصادی، و رشته‌های آموزش عالی پرداخته است. لذا پیشنهادهای تحقیق به صورت مجزا در این دو زمینه ارائه خواهد شد.

در بخش آموزش عالی؛ تقویت و تنوع رشته‌های تحصیلی در گروه کشاورزی مانند ایجاد رشته‌هایی چون زنبورداری، تولید کرم ابریشم، دام پزشکی و حتی ایجاد دانشگاه کشاورزی می‌تواند در بخش آموزش عالی استان توجیه‌پذیر و دارای بازده مناسب باشد. علاوه بر این استفاده از ظرفیت‌های آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ی برای ایجاد رشته‌های کشاورزی می‌تواند هماهنگ با مزیت نسبی بخش کشاورزی بوده و باعث تقویت هرچه بیشتر این بخش شود. در زمینه‌ی رشته‌های علوم انسانی حرکت از سمت رشته‌های نظری به سمت رشته‌های کاربردی‌تر مانند مددکاری اجتماعی، مدیریت مالی، مدیریت جهانگردی، برنامه‌ریزی شهری، روان‌شناسی و مشاوره می‌تواند با بخش‌های اقتصادی مانند امور عمومی، خدمات اجتماعی و هتل و رستوران ارتباط بیشتری داشته و از بیکاری و هدر رفتن سرمایه‌های انسانی و مالی در رشته‌های علوم انسانی جلوگیری کند. در بخش علوم پایه نیز حرکت به سمت رشته‌های

کاربردی، مانند ریاضی کاربردی، فیزیک کاربردی، شیمی کاربردی و آمار به جای رشته‌های محض می‌تواند علاوه بر تقویت رشته‌های علوم پایه، دانش آموختگان این رشته‌ها را بیشتر در خدمت بخش‌های اقتصادی قرار دهد. در بخش فنی و مهندسی راه اندازی و گسترش رشته‌هایی مانند مهندسی صنایع غذایی، مهندسی نساجی، مهندسی صنایع چوب، مهندسی معدن رشته‌های است که در راستای فعالیت‌های اقتصادی دارای مزیت استان مانند فعالیت کشاورزی، فعالیت صنایع غذایی، فعالیت دامداری و فعالیت جنگلداری بوده و باعث رشد وضعیت صنعتی استان شود.

در بخش اقتصادی بخش کشاورزی، جنگلداری و شکار، در استان کردستان دارای مزیت مناسبی است، این امر با توجه به توانایی‌ها خاکی و آبی استان قابلیت رشد و گسترش بیشتری را نیز دارد. که با سرمایه گذاری روی این بخش مانند احداث سد بر روی آبهای جاری این استان علاوه بر مهار آب‌های سطحی با آبی نمودن مزارع و تولید برق هم بخش کشاورزی رونق بیشتری خواهد گرفت و هم فعالیت تولید برق دارای مزیت خواهد شد. علاوه بر این با توجه به مزیت بالای فعالیت دامداری گسترش واحدهای دامداری به صورت مدرن و صنایع وابسته به آن از جمله منسوجات و صنایع چرم سازی می‌تواند سرمایه گذاری مناسبی باشد، که علاوه بر تقویت این فعالیت، باعث تقویت ارزش افزوده بخش صنعت نیز شود. همچنین در بخش ماهیگری با توجه به توانایی‌ها و ذخایر آبی استان سرمایه گذاری و توجه به این بخش باعث بالارفتن ارزش افزوده این بخش و مزیت‌دار شدن این بخش در آینده خواهد شد. در بخش صنعت هم توجه به صنایع وابسته به کشاورزی مانند صنایع غذایی و بسته‌بندی و سردخانه‌های صنعتی می‌تواند علاوه بر تقویت بخش صنعت باعث گسترش فعالیت‌های کشاورزی نیز خواهد شد. علاوه بر این ایجاد صنایع تبدیلی در زمینه مواد معدنی بویژه سنگ‌های تزئینی که استان کردستان در آن دارای مزیت بسیار بالایی است به جای صدور مواد خام می‌تواند باعث بالارفتن بنیه صنعتی استان و اشتغال زایی در آن شود. یکی دیگر از بخش‌های اقتصادی که استان کردستان در آن دارای مزیت نیست بخش واسطه‌گری‌های مالی است که به صورت مستقیم به تجارت مرتبط است. با توجه به اینکه استان کردستان دارای مرز طولانی با کشور عراق است، ایجاد مناطق آزاد تجاری در این استان می‌تواند تجارت و بازرگانی را رونق داده و بخش واسطه‌گری‌های مالی را از مزیت برخوردار کند. یکی دیگر از

فعالیت‌های اقتصادی که مغفول مانده و جای سرمایه گذاری فراوان دارد، بخش توریسم است. استان کردستان با دارا بودن آب و هوای مطبوع و مناطق بکر طبیعی شرایط بسیار مناسبی برای گسترش صنعت توریسم را دارا می‌باشد که بر برنامه‌ریزان و متصدیان امر است که با معرفی و سرمایه گذاری روی جاذبه‌های توریستی استان باعث رونق این بخش پر سود اقتصادی شوند. همچنین پژوهشگر جهت روشن تر شدن رابطه بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی با وضعیت دانش آموختگان آموزش عالی انجام تحقیقاتی در زمینه وضعیت اشتغال دانش آموختگان آموزش عالی استان کردستان با توجه به مزیت نسبی بخش‌ها و فعالیت‌ها اقتصادی و نحوه‌گذار دانش آموختگان آموزش عالی استان کردستان به بازار کار در این استان و روشن نمودن چالش‌های موجود در این زمینه را مفید فایده می‌داند.

منابع

- پیراسته، حسین و کریمی، فرزاد (۱۳۸۵). بررسی مزیت نسبی محصولات زراعی در استان اصفهان، اقتصاد کشاورزی و توسعه. شماره ۵۳. صص ۳۹-۶۹.
- جعفری صمیمی، احمد (۱۳۸۳). تناقض بین اشتغال دانش آموختگان و مزیت نسبی آشکار اقتصادی: وضعیت استان‌های شمالی ایران. پژوهش نامه علوم انسانی و اجتماعی. سال ۴. شماره ۱۵. صص ۳۹-۱۳.
- راهنمایی، محمدتقی (۱۳۸۳). توزیع بهینه‌ی دانشگاه‌ها و مراکز علمی با نگاهی به جغرافیایی فرهنگ در ایران. تهران. دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

- رحمانی، رهام (۱۳۸۵). بررسی مزیت نسبی محصولات زراعی در استان خوزستان. *مجله علمی کشاورزی*. جلد ۲۹. شماره ۴. ۱۳۹-۱۲۳.
- سادات تقوی، سمیه (۱۳۸۶). *بررسی مزیت نسبی ارزش افزوده یی بخش های اقتصادی در منطقه خراسان و مقایسه آن با جهت گیری های آمایش سرزمین*، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه مازندران.
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کردستان (۱۳۸۶). *گزارش اقتصادی، اجتماعی استان کردستان*. سنندج. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان.
- صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۸۳). دیدگاه های نظری توسعه آموزش عالی. *دو ماهنامه علمی-پژوهشی دانشگاه شاهد*. شماره ۵. صص ۶۸-۵۵.
- صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۸۶). *جامعه، کار مشاغل، مروری بر نقش مهارت های اشتغال زا در بازار کار*. تهران: سمت.
- طالبی، هوشنگ و صمدی، سعید (۱۳۸۲). *ارزیابی تناسب بین عرضه و تقاضای دانش آموختگان در بازار کار استان اصفهان*، مجموعه مقالات چهل هشتمین نشست روسای دانشگاه های و مراکز علمی تحقیقاتی کشور. تهران: سازمان سنجش و آموزش کشور.
- عسگری، منصور (۱۳۸۴). بررسی مزیت نسبی و اولویت بندی بازارهای هدف عسل صادراتی ایران. *اقتصاد کشاورزی*، شماره ۵۰. صص ۲۰۰-۱۶۷.
- علی بیگی، امیرحسین (۱۳۸۵). *توسعه ی پایدار و آرمان آموزش عالی*. کرمانشاه. دانشگاه رازی.
- فلیحی، نعمت (۱۳۸۱). برآورد عرضه و تقاضا نیروی انسانی متخصص و بررسی ساختار بازار کار آموزش عالی در استان های کشور. *سمینار نتایج طرح نیاز سنجی نیروی انسانی متخصص*. تهران: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- قره خلونره، مهدی (۱۳۷۹). صنعتی سازی استان کردستان با تکیه بر توان های جغرافیایی. *مجله دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران*. شماره ۸. صص ۱۵۳-۱۳۵.

کوه شکاف، ناهید (۱۳۸۴). *توسعه نیافتگی و چالش‌های قومی در مناطق کردنشین کشور: مروری بر شاخص‌های توسعه انسانی و اقتصادی استان‌های کردنشین غرب کشور*، همایش چالش‌ها و چشم اندازهای توسعه در ایران، تهران: مؤسسه عالی آموزش، پژوهش و مدیریت برنامه‌ریزی.

ولی‌بیگی، حسن (۱۳۸۱). *بررسی مزیت نسبی اولویت‌بندی بازارهای هدف صادرات قطعات خودرو ایران*. پژوهش‌های بازرگانی. شماره ۲۷. صص ۷۳-۹۶.

ملکشاهیان، مهدی (۱۳۸۱). *بررسی مزیت نسبی محصولات صادراتی صنعت پتروشیمی ایران*. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران. شماره ۲۱. صص ۹۱-۱۱۳.

مهرعلی‌زاده، یدالله و آرمن، سیدعزیز (۱۳۸۳). *مزیت‌های نسبی عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان رشته‌های کارشناسی: (مطالعه موردی دانشگاه شهید چمران اهواز)*. فصلنامه *بررسی اقتصادی* دانشگاه شهید چمران اهواز. دوره ۲. شماره ۳. صص ۶۷-۷۸.

Adom, J. (2000). Real of Academic Research. *American Economic Review*. 79 (5), 957-971.

Ballasa, B. (1998). Revealed Comparative Advantage and Alternatives as Measures of International *Specialisation*, DRUID, Working Papers No. 98.

Ballasa, B. (1965). Trade Liberalization and Reveal Comparative Advantage. *The Manchester School of Economics and Social Studies*. 33.

Ballasa, B. (1977). Revealed Comparative Advantage Revisited: An Analysis of Relative Export shares of the Industrial Countries, 1953-71, *The Manchester School of Economics and Social Studies*. 45, 327-344.

Ballasa, B. (1979). The Changing Pattern of Comparative Advantage In Manufactured Goods. *The Review of Economic and Social Studies*. 33. 99-123.

Crotty, J. N., & Meier, K. J. (2003). Politics, Structure, and Case of Higher Education. *Educational Policy*. 97-80. DOL: 10.1177/0890229287.

- Forslid, R., & Wooton, I. (2003). Comparative Advantage and the Location of production. *Review of International Economics*, 11 (4), 588-603.
- Lambert, L. (1999). Structural Determination of Spatial Labour Markets: A case Study of the Netherlan. *Regional Studies*, 26, 458- 498.
- Vittie, Mc., & Swales, JK. (1999). Sector Specific Factor Subsidies and Employment in a Regional Price – Endogenous Export – base model; *Environment and Planning*, 31, 2145-2168.
- Yue, Ch., & Hua, P. (2002). Dose Comparative Advantage Explain Export Patterns in China? , *China Economic Review*, 13, 276- 296.
- Zhong, F. & Xu, Z. (2000). *Regional Comparative Advantage in Grain Production in China*, Nonging Agricultural University.